

СВИДЕРСЬКА І.В., ст. гр. Ф-09м-1
Наук. кер.: Аксьонова О.О., к.е.н, доц.
Донецький державний університет управління,
м. Донецьк

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ФОРМА УПРАВЛІННЯ НА ВУГІЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Проведен анализ существующей практики внутрихозяйственного контроля на угольных предприятиях, рассмотрены типовые нарушения, характерные для предприятий угледобывающей отрасли. Обоснована необходимость усовершенствования системы внутреннего контроля. На примере отдельной шахты рассмотрены предложения по совершенствованию внутреннего контроля.

Актуальність. Розвиток національної економіки потребує постійного вдосконалення системи управління, його основних функцій, до складу яких належить і контроль діяльності.

Управління нерозривно пов'язано з контролем. Особлива роль відводиться внутрішньогосподарському контролю як важливому елементу системи управління, адже в умовах ринкової економіки центр економічної діяльності переміщується до первинного осередку всієї економіки — підприємства.

Ефективна система внутрішньогосподарського контролю дозволяє керівництву впевнитись, що діяльність підприємства знаходиться у відповідності з вимогами чинного законодавства, затвердженою політикою та іншими директивно-нормативними документами підприємства [1]. На даний час в Україні система внутрішньогосподарського контролю з боку законодавчих органів влади не регулюється і не контролюється, у результаті чого підприємства самостійно повинні організувати та якісно розвивати існуючу систему контролю. Існуюча теорія і практика державного контролю вугледобувної галузі не має чітких кордонів між зовнішнім контролем об'єкта з боку вищих організацій і процесами спостереження за фінансово-господарською діяльністю всередині підприємства. Відсутня організаційна методика здійснення внутрішнього контролю, що виконується силами самого підприємства.

Регіональні органи відомчого контролю, підрозділи контрольно-ревізійної служби і місцеві підрозділи виконавчої влади являють собою основні ланки системи державного контролю у вугільній промисловості. Сучасні тенденції в розвитку національної економіки вимагають реорганізації існуючої системи регіонального контролю вугільних підприємств, функціонуючої в рамках державного управління і регулювання видобутку вугілля в Донбасі.

Ціль дослідження: теоретичні обґрунтування загальних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації внутрішньогосподарського контролю для потреб управління підприємствами вугільної галузі.

Основна частина. Сьогодні особливе значення набуває внутрішньогосподарський (внутрішній) контроль на підприємствах, де зосереджується велика маса цінностей і сировини. Він здійснюється відповідними службами безпосередньо на підприємстві, що дає можливість своєчасно виявляти недоліки при здійсненні операцій, вживати заходів щодо їх усунення. У зв'язку з цим внутрішньогосподарський контроль є постійно діючою функцією управління на підприємствах, дієвим засобом сприяння збереженню цінностей і коштів. Він допомагає їх збереженню та економічному використанню.

Таке може виконати тільки своєчасний і глибокий контроль на підприємстві. Якщо цього вчасно не робити, то неможливо буде своєчасно виявити недоліки. Своєчасний, дієвий внутрішньогосподарський контроль дає змогу не тільки вчасно з'ясувати недоліки в діяльності підприємств (об'єднань) та їх підрозділів, але й виявити невикористані резерви. Його

контрольні функції спрямовані на підвищення ефективності діяльності підприємств і об'єднань, виявлення і використання внутрішніх резервів і посилення режиму економії, запобігання непродуктивним витратам і втратам, нестачам і розкраданням цінностей.

З метою посилення боротьби з нестачами і розкраданням необхідно, щоб внутрішньогосподарський контроль здійснювався об'єднаними зусиллями всіх спеціалістів, керівників господарських підрозділів та бухгалтерських служб [5]. Особливе значення має щоденний контроль за переміщенням цінностей на окремих об'єктах підприємства. Керівники окремих структурних підрозділів іноді не вникають у суть і ефективність рішень. Тому з метою посилення контролю особливу увагу необхідно приділяти перевірці економічної ефективності і доцільності операцій об'єднання і його підприємств. Предметом контролю виступають найрізноманітніші процеси, характерні об'єкту, що перевіряється. Функція контролю в рамках управління підприємством активна в момент здійснення планування, організації, обліку, аналізу і регулювання, а також і в інших функціях управління. Це дозволяє стверджувати, що функція контролю є інтегрованою в інші функції управління [4].

Для запобігання проявам неефективного та корупційного використання коштів держбюджету у вугільній галузі у 2009 році проведено 9 ревізій і перевірок, в ході яких було перевірено 11 підприємств, з яких 5 отримували бюджетні дотації (див. рис. 1).

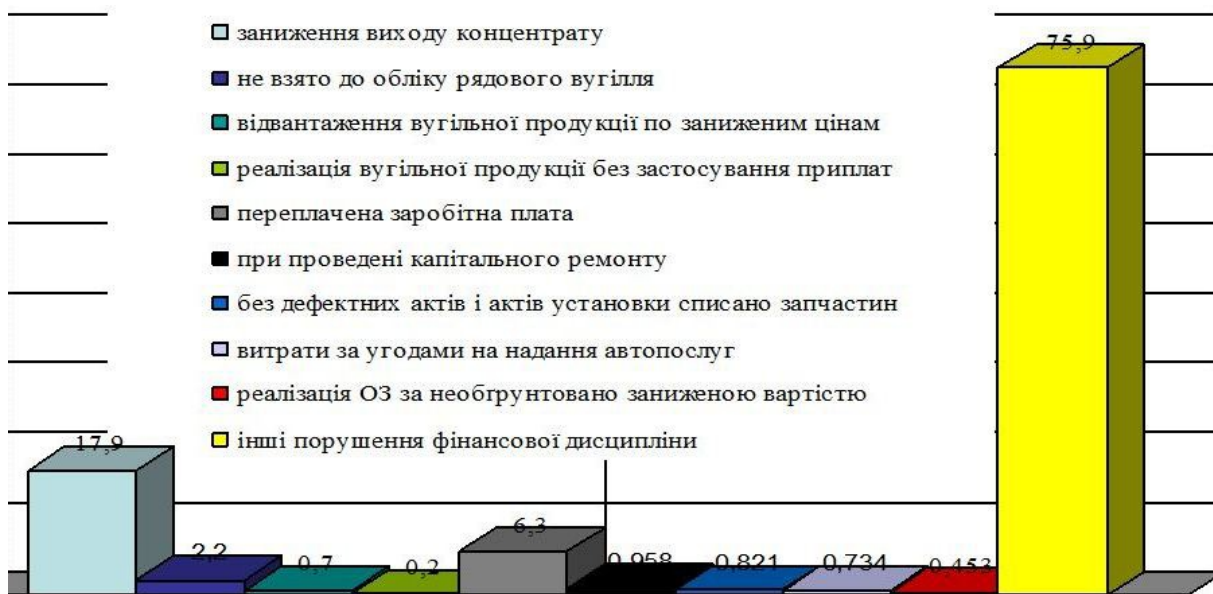

Рис. 1. Порушення фінансової дисципліни у 2009 р.

У ході перевірок на 8 підприємствах недоотримано 23,5 млн. грн. фінансових ресурсів, у тому числі за рахунок заниження виходу концентрату по ДП «Добропіллявугілля» на суму 17,9 млн. грн. та не взято до обліку 11 530 тонн рядового вугілля, внаслідок чого не отримано 2,2 млн. гривень; по ДП «Донбасантрацит» 0,7 млн. грн. внаслідок відвантаження вугільної продукції по заниженим цінам та 0,2 млн. грн. за рахунок реалізації вугільної продукції без застосування приплат. На 7 підприємствах виявлені фінансові порушення, що призвели до збитків на загальну суму 11,8 млн. гривень. Основна сума порушень встановлена на наступних підприємствах: ДП «Добропіллявугілля» — переплачена заробітна плата на суму 6,3 млн. грн., при укомплектованості штату укладені трудові угоди на капітальний ремонт двигунів на суму 0,958 млн. грн., без дефектних актів і актів установки списано запчастин на суму 0,821 млн. грн., витрати за трудовими угодами на надання автопослуг без ліцензії на суму 0,734

млн. грн.; ДП «Луганськшахтобуд» — реалізація основних засобів за необґрунтовано заниженою вартістю на суму 0,453 млн. гривень. Встановлено також інших порушень фінансової дисципліни на загальну суму 75,9 млн. гривень. Завдяки заходам, що були вжиті за підсумками ревізій та перевірок усунуто інших порушень фінансової дисципліни на суму 0,909 млн. грн., оприбутковано лишків грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей на суму 0,902 млн. гривень [2].

Один з недоліків при проведенні фінансового контролю на підприємствах вугільної промисловості — не прийняття до уваги висновків попередніх перевірок. Наявний слабкий зв'язок між ланками перевіряючих органів, які пропонують з їх звітів зробити певні висновки та ліквідувати існуючі недоліки. Ігнорування вищими перевіряючими органами приводить до того, що ці висновки не враховуються у системі внутрішньогосподарського контролю. Насьогодні чіткого розмежування у сфері держаного контролю не має. Межа між зовнішнім контролем об'єкта з боку вищих організацій і процесами спостереження за фінансово-господарською діяльністю всередині підприємства майже відсутня. Для вирішення цього питання запропоновано схема внутрішнього контролю на видобувних шахтах щодо вирішення проблеми управління вугільним підприємством на прикладі ВП «Шахта «Прогрес» ДП «Горезантрацит» (див. рис. 2).

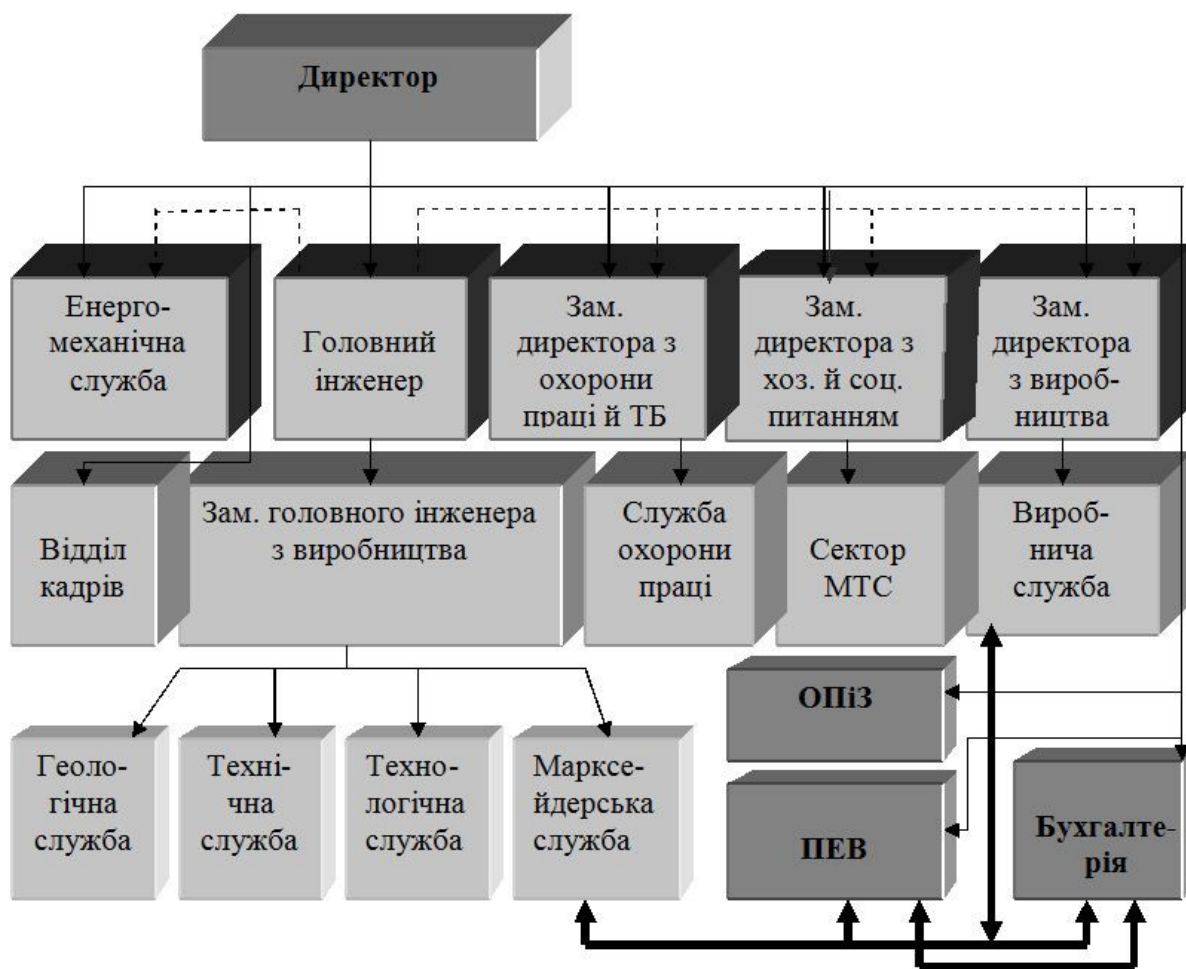

Рис. 2. Структурна схема управління та контролю ВП «Шахта «Прогрес»

Для ефективного функціонування системи контролю необхідно щоб був створений раціональний потік інформації на вугільному підприємстві. Формування даних про економічні показники діяльності шахти повинне бути спрямоване на отримання динамічної інформації про ефективність процесів, що відбуваються всередині окремих її

підрозділів, і, як результат, створення цілісної системи показників про функціонування контрольованого об'єкта. Тобто, усі економічні служби, повинні взаємодіяти між собою. Розрахунки служб, які займаються технологічною організацією видобутку вугілля повинні бути обґрунтованими.

Одним з ключових моментів при створенні інтегрованої інформаційної системи управління є процес ущільнення інформації. Результатом даного ущільнення виступає так звана "інформаційна піраміда". При цьому прийняття рішення про зниження витрат електроенергії не може базуватися виключно на даних, які сформовані в межах бухгалтерського обліку та інформації планового відділу. Тобто в інтегрованій інформаційній системі управління поряд з даними про виконувані операції необхідно мати інформацію про технологічні параметри виробництва і обслуговуючі його процеси [3].

Висновки. Таким чином можна сформулювати, що контроль за діяльністю підприємства полягає в раціональній організації роботи працівників підприємства, в посадові обов'язки яких входить здійснення контролю дій.

Застосовуючи ефективну систему контролю необхідно виробити попереджувальні контролю дії стосовно доцільності й обґрунтованості майбутніх подій. Потрібно посилити поточний контроль із боку керівників і спеціалістів підрозділів об'єднань і підприємств, а також працівників бухгалтерського обліку. Також необхідно постійно спостерігати за здійсненням фінансово-господарської діяльності, щоб уникнути можливості відхилення від нормативної бази. У підсумку — моніторинг вже завершених операцій з метою прогнозування майбутніх результатів.

Бібліографічний список

1. **Жнякін Б.О., Краснова В.В.** Економіка підприємства: навч. посіб. — Донецьк: Альфа — прес. — 2005. — 353 с.
2. Інформація про діяльність Мінвуглепрому протягом I кварталу 2009 р. у сфері запобігання проявам корупції у вугільній галузі. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.mvp.gov.ua/mvp/control/uk/publish/article?art_id=78292&cat_id=70881.
3. **Павлюк В.В.** «Удосконалення організації та методики проведення державного контролю у вугільній промисловості» / дисертація на здоб. наук. ступ. канд. наук з держ. управл. Донецьк, ДДУУ — 2004.
4. **Сомоев Р.Г.** Задачи, формы и методы финансового контроля. / в учебнике Финансы, денежное обращение и кредит, под ред. М.В. Романовского, О.В. Врублевской. — М.: Юрайт, 2001. — 543 с.
5. Фінанси підприємств: підручник / керівник А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; керівник кол. авт. і наук. ред. проф.. **А.М. Поддєрьогін.** — 7-ме вид., без змін. — К.: КНЕУ, 2008, с.294–303, 362 с.